

УДК 281.9:255

ІДЕЇ РЕФОРМАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВОСЛАВНИХ БРАТСТВ

Студ. О.О. Бобровницька, гр. БВ1-16

Науковий керівник доц. О.І. Хромова

Київський національний університет технологій та дизайну

У 2017 році весь християнський світ відзначає 500-ліття від початку масштабного духовного відродження, яке назавжди змінило хід історії. Початком Реформації прийнято вважати виступ німецького ченця Мартіна Лютера 31 жовтня 1517 року, який у цей день прибив 95 тез до брами собору у Віттенберзі. Соціальні явища, породжені Реформацією, є одними з найбільш впливових в історії людства. Західна цивілізація немислима без здобутків Реформації; вона справила вплив і на українське суспільство. Тут ідеї Реформації знайшли своє відображення в діяльності українських православних братств. Сьогодні, в умовах, коли Україна прагне стати частиною європейського багатоконфесійного співтовариства, дослідження процесів, пов'язаних із впливом Реформації на формування української духовної культури є досить актуальним.

Мета роботи – дослідити втілення реформаційних ідей в діяльності українських православних братств. Об'єкт дослідження – діяльність православних братств на українських землях. Предмет дослідження – ідеї Реформації в діяльності братств.

Братства - це громадські спілки православного українського населення — міщан, духовенства, української шляхти, козаків, які протистояли наступові католицизму, національним утискам, політиці колонізації українських земель. Братства виникають в XIV-XVI ст. у багатьох містах України: Львові, Дрогобичі, Галичі та ін. У XVI ст. братства набувають великого громадсько-політичного і національно культурного значення. Вони відкривали братські школи, друкарні, збирали бібліотеки. Найдавнішим і найбільш відомим було Львівське братство, засноване близько 1453 р. Наприкінці XVI — на поч. XVII ст. братства діяли в Києві, Луцьку, Острозі, Перемишлі, Рогатині, Тернополі, Судовій Вишні та ін. містах України. В XVII ст. велику роль у національно-культурному житті України відіграло Київське братство, засноване 1615 р. при Богоявленському монастирі. До числа його членів, крім київських міщан і української шляхти, вступило також і Запорозьке Військо на чолі з гетьманом П. Сагайдачним. У другій половині XVI ст. і особливо наприкінці цього століття в Україні поширюється Реформація. У лоні православ'я виявом її були деякі аспекти діяльності братств. Братства у багатьох питаннях ставили цілі, подібні до тих, що їх вирішували реформаційні течії. Водночас і протестантські осередки знайшли собі прибічників в українських землях, значною мірою внаслідок попередньої діяльності раціоналістичних ересей, а згодом під впливом центрів нової віри, які вже в середині XVI ст. діяли у прикордонних польських, білоруських, литовських, угорських теренах і й програми братського руху.

Попервах братства проводили добротинну діяльність - допомагали братчикам, які опинилися в скруті, дбали про забезпечення храмів книжками, іконами, свічками, влаштовували храмові свята тощо. Поступово братства перетворювалися на національно-релігійні організації зі своїми статутами. Вони розгорнули широку культурно-освітню діяльність. З їхньої ініціативи створювалися бібліотеки, відкривалися друкарні та школи. Наприкінці XVI - у першій половині XVII ст. в

Україні діяло близько 30 братських шкіл, які, на відміну від початкових парафіяльних, давали середню освіту.

Діячі братського руху прагнули поліпшити становище церкви. Вони виступали проти матеріального збагачення церкви, зловживань вищого духовництва, шукали шляхів розв'язання проблеми ставлення до тих священників, що нехтували обов'язками.

Братства намагались очистити релігійне життя від пишної зовнішньої обрядовості, виступали за рішуче впорядкування церковних справ, хотіли бачити церкву "дешевою" і загальнодоступною. Все це свідчить про вплив ідей Реформації на українське духовне життя, перш за все, діяльність православних братств.

Також варто уваги щодо звернення братчиків до Біблії та її перекладів «національною мовою». (Не забуваймо, що не меншої ваги для біблійної освіченості православних мають також літургія і святоотцівські тексти). Для Західної Європи переклад Біблії був вагомим аргументом на користь Реформації. Хоча, своїми виданнями і перекладами братства здійснювали скоріше не «протестантську акцію», а відповідали на духовний запит, сформований культурно-церковним пробудженням Нового часу. Більше того, маємо очевидне прагнення братств піднести богословську культуру Київської церкви як теоретичний фундамент її реформ. Братським учителям належить нечуваний до цього проект богословського та церковно-історичного самоосмислення православ'я, котре тоді ще не мало єдиного катехісису, загальновизнаного віроучительного тексту, істотно поступалось своїм історичним і богословським корпусом тому ж самому католицизму.

Найбільш авторитетним серед братств було Львівське Успенське братство. Незабаром воно вийшло з-під юрисдикції місцевої церковної ієрархії і стало ставропігійним (підпорядковувалось безпосередньо вищій церковній ієрархії).

Духівництво намагалось прибрати братства до своїх рук, у зв'язку з чим наприкінці XVI ст. спалахнув конфлікт між групою галицьких братств, з одного боку, і верхівкою православного духовенства на чолі з львівським єпископом Гедеоном Балабаном — з другого. Поширення братствами освіти серед «простого народу» єпископ вважав замахом на прерогативи церкви. Разом з тим братчики прагнули здобути право на участь в управлінні церковними справами, що ще більше загострило конфлікт.

Активних учасників братського руху звинувачували в тому, що вони «відмовляються коритися владі магістрату, самі собі чинять нові суди і кари, під страхом вічного прокляття не дозволяють звертатися до магістрату». Справді, статuti багатьох братств передбачали, що тільки виборна старшина має судити їх членів, і категорично забороняли останнім звертатися до державних судів. Отже, найактивніші братства прагнули створити органи місцевого самоврядування, протиставляючи при цьому їх установам державної влади. Така діяльність була для них одночасно певною школою політичної боротьби.

Висновки. Таким чином, постає питання: чи були братства «православною Реформацією»? Можемо констатувати тут лише спробу реформи Церкви, яка набула суспільного виміру, але, стримувана архіпастирською владою, не мала достатніх важелів. Обмежені у своєму правному і церковному статусі, хоча й підтримані частиною національної еліти та участю у справах Київської церкви східних патріархів (що не хотіли втратити свою найбільшу церковну область), братства прагнули рішучих змін, які би стосувались не лише культурно-просвітницької програми, філантропії, опікування монастирями і парафіяльними церквами (у чому дуже нагадували подібні мирянські структури Західної Європи), а й мали інституційні наслідки. Йшлося також про підвищення церковної дисципліни і вимог до церковного апарату, посилення

впливу на ієрархію не просто мирян, а демократичного елемента (міщан), що мало б відповідати традиціям соборноправності Київської церкви, її підлеглості світській владі.

Ці зміни підштовхував європейський реформаторський мейнстрім і католицькі та протестантські впливи. Але, будучи реформою «знизу», що мала елементи радикалізму, вона не могла знайти підтримки церковної ієрархії. Останній була потрібна реформа «зверху».

Ключові поняття: православні братства, Церква, Реформація, духівництво.

УДК 001:1(091)20

СУТНІСТЬ І РОЗВИТОК УЯВЛЕНЬ ПРО «ЕКОНОМІЧНУ ЛЮДИНУ»

Студ. А.І.Чижевська, гр. БШМК1-16

Науковий керівник доц. Л.А. Чекаль

Київський національний університет технологій та дизайну

Метою даного наукового дослідження є визначення сутності «економічної людини» та дослідження процесу її формування як у світі, так в Україні.

На перший погляд, економічні проблеми, які досліджувалися економістами різних поколінь, є більш земними і тому - далекими від тих піднесених і граничних питань про буття, пізнання і людину, які знаходяться в центрі філософських міркувань. Але кожна людина щоденно залучена до сфери економічного життя, економічних явищ, адже вона купує і продає, отримує доходи і сплачує податки, керує і підпорядковується управлінським рішенням, заощаджує і прагне матеріальних статків, виробляє і споживає. Економічна діяльність, праця є довічною долею людства. Вона не лише створює матеріальний статок, задовольняє потреби, але й розвиває творчі сили, здібності, внутрішній світ людини, надає йому особливого спрямування.

Разом із тим, ми розглядаємо свободу як одну з головних життєвих цінностей, проте, вона тісно пов'язана з свободою економічної діяльності. Саме ці обставини і є причиною виникнення філософії економіки, у якій одне з основних місць посідає категорія «економічна людина». У цьому контексті поставлена мета передбачає вирішення таких завдань:

1. Дослідити історичний аспект розвитку «економічної людини» в науці;
2. Розкрити сутність поняття «економічна людина» шляхом проведення теоретичного аналізу основних підходів до його визначення;
3. Проаналізувати проблеми формування «економічної людини» в Україні.

Головна дійова особа економічної теорії - людина. Вона має систему цінностей, уподобання, інтереси і намагання їх реалізувати. Саме поведінка людини, яка докладає зусиль для підвищення кондицій свого життя або просто його збереження, є основною рушійною силою суспільства. Вперше міркування щодо максимізації власної вигоди з'являється в концепції ідеальної «економічної людини» Т. Гоббса. Він зазначає, що людина керується недовірою до оточуючих, які постійно стають суперниками в боротьбі за володіння завжди дефіцитними ресурсами, а також - готовністю подолати будь-які етичні норми підчас розрахунку своїх прибутків і збитків.

Вдосконалена базова модель «економічної людини», розроблена А. Смітом, виходила з того, що у своїй діяльності людина керується особистими економічними